

Hogyan alkalmazkodjunk jövőbiztosan a technológiai változásokhoz?*

Fáykiss Péter

Kevin Roose:

*Jövőbiztos – Kilenc szabály az ember számára az automatizálás korában*¹

Pallas Athéné Könyvkiadó, Budapest, 2021, 189 o.

ISBN: 978-963-573-049-0

Az elmúlt időszakban nagyon sok olyan könyvvel, tanulmánnyal találkozhattak az olvasók, amelyek a technológiáról, a digitalizációról, illetve annak társadalomra gyakorolt hatásáról szóltak. Jellemzően azonban kevés fogódzót kaphattunk arra vonatkozóan, hogy ebben a megváltozott környezetben milyen praktikus tanácsok segíthetik a mindennapjainkat, hogyan tudunk sikeresen alkalmazkodni és eligazodni a jelenkor információs technológiák dominálta világában. *Kevin Roose Jövőbiztos – Kilenc szabály az ember számára az automatizálás korában* című könyvének célja éppen az, hogy egyrészt bemutassa azoknak a szereplőknek, intézményeknek a jellemzőit, melyek sikeresen alkalmazkodtak a technológiai kihívásokhoz, másrészt gyakorlatias javaslatokat, szabályokat adjon az olvasónak arra vonatkozóan, hogy hogyan kezelhetjük a diszruptív technológiák jelentette kihívásokat, azaz hogyan lehetünk „jövőbiztosak”.

A könyv szerzője a New York Times technológiai szakírója, aki 2015-ben a Forbes „30 Under 30” listájára is rákerült. Roose a Brown Egyetemen diplomázott, dolgozott a Fusion amerikai televízió hírigazgatójaként, 2017-től pedig a New York Times újságírója, ahol a „The Shift” elnevezésű rovatot vezeti. Írásaiban főként a technológia, az üzleti világ és a kultúra kapcsolódásait, összefüggéseit tárgyalja, rendszeresen foglalkozik a mesterséges intelligencia, a közösségi média társadalmi hatásaival, illetve az új, fejlődő technológiák kihívásaival. Több népszerű könyv szerzője, a technológia mellett foglalkozott a pénzügyi szektorban dolgozó pályakezdők kihívásaival, illetve az egyetemi kultúra kérdéskörével is.

* A jelen kiadványban megjelenő írások a szerzők nézeteit tartalmazzák, ami nem feltétlenül egyezik a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontjával.

Fáykiss Péter a Magyar Nemzeti Bank igazgatója. E-mail: faykissp@mnk.hu

¹ Az eredeti angol nyelvű kiadvány: *Futureproof: 9 Rules for Humans in the Age of Automation*. Random House, 2021, p. 256.

Roose könyvében – a legtöbb hasonló témájú írástól eltérően – elsősorban nem arra fókuszál, hogy vajon a mesterséges intelligencia és a robotok elveszik-e az emberektől a munkát, mikorra várható a technológiai szingularitás, vagy miként működhet majd együtt az ember a gépekkel. Sokkal inkább arra keresi a választ, hogy hogyan tudunk majd emberi életet élni egy alapvetően gépek által működtetett világban, melyek azok a sajátosan emberi készségeink, amelyekkel a gépek várhatóan nem fognak rendelkezni.

A könyv két fő részből áll. „*A gépek*” elnevezésű első részben a szerző által végzett szakértői interjúk, tudományos kutatások és egyéb szakirodalom alapján bemutatja azokat a folyamatokat, amelyek már most is jelentős átalakító hatást gyakorolnak társadalmunkra, ismerteti azokat az okokat, melyek miatt várhatóan ezek a folyamatok a következő években tovább gyorsulnak, illetve áttekinti azoknak az intézményeknek a jellemzőit, amelyek sikeresen alkalmazkodtak a technológiai kihívásokhoz. A második részben, ami „*A szabályok*” címet viseli, Roose alapvetően javaslatokat, tanácsokat fogalmaz meg arra vonatkozóan, hogy hogyan kezelhetjük a diszruptív technológiák jelentette kihívásokat. Összesen kilenc konkrét tanácsot ismertet, amelyek segítségével fel tudunk készülni a jövőre úgy, hogy ne veszítsük el emberi mivoltunkat és mérsékelni tudjuk a modern technológia legkárosabb hatásait. Bár sokszor úgy látjuk, hogy a jelenkor technológiai változásai egyedülállóak, a szerző a történelemből több példát is hoz olyan helyzetekre, amikor egy-egy szereplő vagy intézmény sikeresen kezelni tudta az új technológiák jelentette kihívásokat.

A szuboptimista születése című első fejezetben a technológiai optimisták legfontosabb érveit veszi sorra, megvizsgálja, hogy mennyire megalapozottak azon állítások például, miszerint „*már tapasztaltunk hasonlót, és a végére minden jóra fordult*” vagy „*az AI jobbra teszi a munkánkat, mivel elvégzi helyettünk az unalmas részeket*”. A szerző rámutat, hogy ezek az érvek történelmi viszonylatban akár meg is állhatják a helyüket, a gyakorlatban azonban a mostani technológiai átmenet – a korábbi ipari forradalmakhoz hasonlóan – igencsak komoly társadalmi súrlódásokkal és nehézségekkel fog járni. Többek között azért is, mert a megszűnő és az újonnan keletkezett munkahelyek a technológia jellegéből fakadóan nem azonos területeken fognak megjelenni, ami óhatatlanul komoly társadalmi konfliktusokhoz vezethet.

A második fejezet *A robotbiztos munka mítosza* címet viseli. Ebben a részben a szerző történelmi illusztrációk segítségével bemutatja, hogy bár sokszor azt gondoljuk, hogy bizonyos munkák „robotbiztosak” lehetnek, azaz még középtávon sem lesznek majd képesek automatizmusok, algoritmusok elvégezni azokat. Ez azonban tévhit. A történelmi tapasztalatok és a jelenkor fejlődése inkább abba az irányba mutat, hogy valójában egyik munka sem tekinthető „robotbiztosnak”.

A következő fejezetben azt vizsgálja meg Roose, hogy *milyen az, amikor a gépek tényleg átveszik a helyünket*. Számos példát említ azokra a folyamatokra, amikor

a gépek valójában „láthatatlan” módon csökkentik az emberi munkára vonatkozó keresletet. Azaz nem azonnal és közvetlenül, hanem sokkal inkább fokozatosan, bércsökkenések, betöltetlen állások és a munkát váltó dolgozók pótlása elmara-dásának formájában.

A negyedik, *Az algoritmikus menedzser* című fejezet arról szól, hogy a legtöbb esetben a tipikus munkahelyi automatizációt olyan gépekkel képzeljük el, amelyek alacsonyabb szintű, jellemzően kevésbé bonyolult rutinmunkát végeznek. Nem gondoljuk azt, hogy az algoritmusok ma már ennél lényegesen komplexebb feladatok elvégzésére is alkalmasak lennének. Ez azonban nem így van, jelenleg a mesterséges intelligencia alkalmazásával működő megoldások egy része gyakorlatilag már középvezetői feladatokat is el tudna látni.

Az első rész utolsó fejezetében – ami az *Óvakodj az unalmas botoktól!* címet viseli –, a szerző azt mutatja be, hogy a munkahelyek és a társadalom szempontjából leginkább veszélyes robotok valójában azok a robotizált megoldások, amelyek „unalmas”, bürokratikus vagy háttéroidai munkákat vesznek át. Ezek a robotok ugyanis, melyeket a szerző „unalmas botoknak” nevez, arra már elég jók, hogy alkalmazásukkal munkahelyek szűnjenek meg, azonban annyira nem fejlettek, innovatívak, hogy akár új területeken munkahelyeket teremtsenek.

A könyv második, *„A szabályok”* című részében a szerző hasznos tanácsokat fogalmaz meg számunkra arra vonatkozóan, hogy megfelelő módon kezelni tudjuk a technológiai fejlődés jelentette legfontosabb problémákat a személyes életünkben. Az összegyűjtött kilenc „szabály” betartásával a szerző szerint meg tudjuk tartani emberi szerepünket, és csökkenteni tudjuk azokat a kockázatokat, amelyeket a technológiai fejlődés okoz mind a mindennapokban, mind hosszabb távon.

Az első és a nyolcadik szabály („*Légy meglepő, emberközpontú és egyedülálló!*”, illetve „*Tanulj a gépek korszakában aktuális emberi készségeket!*”) alapvetően arra vonatkozik, hogy milyen tulajdonságainkat fejlesszük annak érdekében, hogy minél nehezebben tudjanak a gépek helyettesíteni. A spontaneitás, az emberközpontúság, a társadalmi szükségletek kielégítése, az egyedi megközelítések, asszociációk alkalmazása, vagy ritka, de kockázatos helyzetek alacsony hibahatárral történő kezelése mind olyan tulajdonság, amiben az emberek akár középtávon is jobbak lehetnek, mint a gépek. A különböző szempontok szerinti megkülönböztetés képessége, az etikai kérdések áttekintése, árnyalt értelmezése és megoldása, vagy az összpontosítás mind olyan képességek, amelyekben még egy jó darabig jobban teljesíthetünk, mint a gépek.

A második, a harmadik, valamint a hatodik szabály („*Állj ellent a gépek sodrásának!*”, „*Fokozd le az eszközeidet!*”, illetve „*Úgy kezeld a mesterséges intelligenciát, akár egy majomsereget!*”) arról szól, hogy a személyes életünkben fontos a távolságtartás

a gépektől, bármennyire is nehéznek tűnik ez. A modern technológiai megoldások ugyanis nagyon kényelmesek (digitális személyi asszisztensek, ajánló algoritmusok stb.), azonban ezzel valójában a „kényelem zsarnokságát” hozzák létre, amelyből egyre nehezebb kitörnünk. Éppen ezért fontos a tudatosság ezekben a kérdésekben. A szerző ehhez kapcsolódóan gyakorlati tanácsokkal is segíti az olvasót a „digitális detox” folyamata kapcsán. Szintén fontos emellett, hogy fenntartásokkal kezeljük a mégoly fejlettnak tűnő algoritmikus megoldásokat is, hiszen ezek mégiscsak gépek, így a hibás vagy korai mesterségesintelligencia-alkalmazás következtében felmerülő problémák következményeit végső soron az emberek viselik majd. Ahogy a szerző fogalmaz: „Ha a csimpánzsereg elpusztítja az irodát, senki sem a majmokra fog haragudni”.

A negyedik, ötödik és kilencedik szabály főként arra fókuszál, hogy milyen szerepet érdemes betöltenünk a munkánkban, milyen típusú területeken érdemes fejleszteni magunkat. A *„Hagyj nyomot magad után!”* és a *„Ne légy végpont!”* javaslat arra mutat rá, hogy a gépekkel való versenyben éppen az emberi vonások, a „kézművésesség” lehet az, ami többletértéket jelenthet. Fontos azt szem előtt tartanunk, hogy ne legyünk „végpontok”, azaz a munkánk alapvetően ne csupán különböző rendszerek közötti kapcsolat biztosítása, vagy egy algoritmus utasításainak végrehajtásáról szóljon. Ehelyett inkább a proaktivitásra és a kreativitásra helyezük a hangsúlyt. Szintén ehhez kapcsolódik a *„Fegyverezd fel a lázadókat!”* szabály, ami arra hívja fel a figyelmet, hogy a technológiai fejlődés korában nagyon fontos az új innovációkra való nyitottság, azok proaktív alkalmazása.

Végül, a hetedik szabály (*„Építs nagy és kis hálókat!”*) arra hívja fel a figyelmet, hogy a dinamikus technológiai fejlődés korában különös hangsúllyal érdemes kezelnünk a társadalmi és a saját környezetünkre vonatkozó kapcsolatainkat, lehetőségeinket. Társadalomként segíteni tudjuk azokat, akiknek nehézséget okoz a technológiai változások kezelése, mikroszinten pedig kisebb „hálókat” alakíthatunk ki, hogy „ha bekövetkezik a változás, legyen mibe kapaszkodni”.

Bár a technológia egyre inkább alapvetően határozza meg a mindennapjainkat, jellemzően kevés praktikus segítséget kapunk annak kapcsán, hogy miként tudunk sikeresen alkalmazkodni és eligazodni ebben a „tech-vezérelt”, dinamikus világban. *Kevin Roose Jövőbiztos – Kilenc szabály az ember számára az automatizálás korában* című könyvét emiatt minden olyan érdeklődőnek érdemes elolvasni, aki gyakorlatias javaslatokra, előremutató, pragmatikus tanácsokra vágyik arra vonatkozóan, hogy hogyan is lehetünk „jövőbiztosak”.